

tekst:  
**Bob van Sen  
& Barbara  
Hellfritz**

# Vlinderfotografie

**Vlinders fotograferen is een uitdagende, maar niet zo eenvoudige hobby. Vaak lijkt het in het veld allemaal heel mooi te worden, maar blijkt het uiteindelijk resultaat op de film toch weer tegen te vallen. Voor het fotograferen van vlinders zijn geen kant en klare recepten te geven. Elke fotograaf heeft zijn eigen voorkeur voor lenzen en films. In dit artikel beschrijven Bob van Sen en Barbara Hellfritz hun jarenlange ervaringen met de vlinderfotografie.**

**Dambordje op Knoopkruid.**

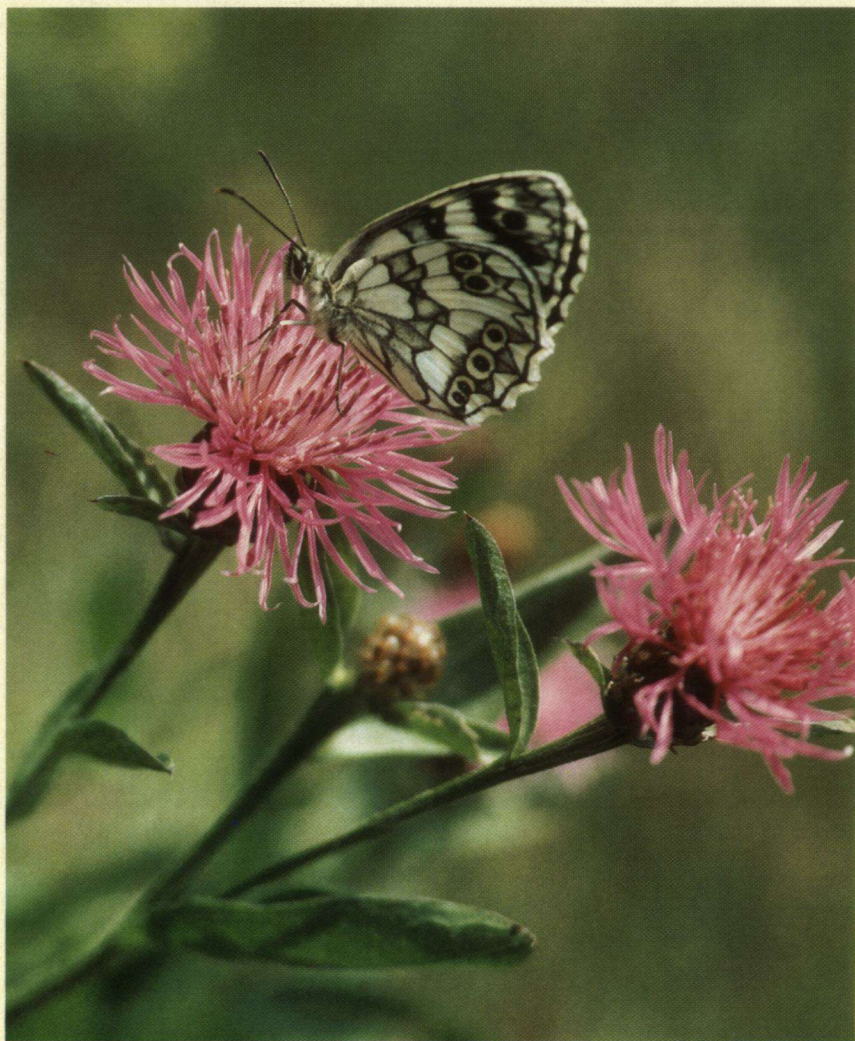


foto: Bob van Sen

Het allerbelangrijkste van de hele fotografische uitrusting is geduld en nog eens geduld. Daarnaast, maar niet minder belangrijk, het doorzettingsvermogen en het bestand zijn tegen teleurstellingen. Wanneer men in het veld een vlinder volgt en hem zodra hij stil zit wil fotograferen, dan is hij meestal net vertrokken of al beschadigd. Wanneer men de combinatie 'vlinder op bloem' wil opnemen, dan is veelal de bloem niet meer gaaf of de vlinder zit niet in een goede compositie of hij is te beweeglijk om een haarscherpe foto te maken.

En wanneer men er tenslotte in is geslaagd een film vol te schieten, dan constateert men veelal na het ontwikkelen ervan, dat de resultaten niet voldoende scherp zijn met het gevolg, dat de hele film in de prullenmand terecht komt. Wanneer men na enige ervaring met het fotograferen van vlinders slechts enkele goede geslaagde opnamen per film haalt, en dat mogen wij met onze jarenlange ervaring wel zeggen, dan kan men dik tevreden zijn.

Naast geduld is bestudering van natuurboeken beslist noodzakelijk. Dit om te weten wanneer een bepaalde vlinder vliegt, welke bloemen worden bezocht en op welke planten de eieren worden afgezet. Voorts vaak op pad gaan om de natuurkennis te vergroten, weten is zien en zien is fotograferen.

## De camera

Een éénnogige spiegelreflexcamera is voor de vlinderfotografie het meest geëigende toestel. Wij hebben bij ons werk talrijke van dergelijke camera's beproefd. Bij veel kleinbeeld of 6 x 6 cm camera's hebben wij moeten ervaren, dat bij de opname de spiegel in de camera een zodanig geluid gaf, dat de vlinder na de eerste foto gelijk vertrokken was. Het toestel dient dus geruisarm te zijn, dit om zo mogelijk meer opnames achter elkaar te kunnen maken.

Onze keuze is uiteindelijk een Leica R geworden. Naast het grote voordeel van het geruisarm te zijn, heeft dit toestel belangrijk meer winstpunten. Voor de magische wereld van de dichtbijfotografie kan men de camera voorzien van een speciaal vol matglas, waardoor men door de zoeker -vanwege de helderheid ervan- optimaal van alle details kan genieten. Daarnaast kan men met deze camera, voorzien van een winder en een stevige handgreep, desgewenst twee beelden per seconde maken.

De Leica R toestellen hebben twee omschakelbare meetmethodes: de integrale grootveldmeting en een selectieve meting. Deze lichtmethodes zijn als complete programma's gecombineerd met de functies van 'tjdautomaat' of 'diafragma-automaat'. Het licht wordt gemeten door het objectief bij volle opening, wat mogelijk wordt gemaakt door het automatisch springdiafragma van de Leica R-objectieven.

Bij de vlinderfotografie wordt door ons vrijwel uitsluitend gebruik gemaakt van de selectieve methode. Deze zogenaamde 'spotmeting' heeft het grote voordeel dat het benodigde licht op een bepaald onderdeel van de opname, bijvoorbeeld een vleugel, automatisch en exact wordt gemeten. Men stelt dus de camera in op een gewenst diafragma en de automaat draagt zorg voor de juiste belichting. Over- of onderbelichte foto's zijn dan hoge uitzonderingen.

## De objectieven

In de praktijk komt men bij het fotograferen van vlinders al snel tot de ontdekking dat men een vlinder meestal maar tot 50 à 70 cm afstand kan benaderen. Komt men dichterbij dan is hij vaak snel verdwenen. Dit betekent dat speciale macro-objectieven met een korte brandpuntsafstand voor het fotograferen van vlinders niet zo geschikt zijn.

Wij maken onze vlinderfoto's doorgaans met behulp van een 135 of 180 mm objectief. Om toch met deze middellange tele-objectieven formaatvullend te kunnen werken, wordt door ons de Elpro-voorzetoptiek simpelweg op het objectief geschroefd. Deze Leitz-Elpro-voorzetoptieken zijn twee-lenzige achromaten, die door hun constructie als objectief kunnen worden beschouwd. Speciaal in het dichtbijgebied wordt de afbeeldingskwaliteit er nog door verbeterd. Andere mogelijkheden door toepassing van tussenringen of een balgapparaat, waardoor de uittrek kan worden verlengd, zijn door ons minder geschikt bevonden. Alles wat tussen de camera en het objectief wordt geschroefd om een brandpuntsafstand te vergroten kost licht en derhalve één of meer diafragma stops. Bij iedere vergroting van een stop wordt bij de macrofotografie globaal de scherptediepte, die toch al zeer gering is, gehalveerd.

## De scherptediepte

Omdat de scherptediepte vaak gering is, is een goede keuze van diafragma en lenzen belangrijk. Een voorbeeld bij gebruik van de Elpro-voorzetlenzen: om een vakje te fotograferen van 80 x 120 mm met het 180 mm objectief, ingesteld op afstand oneindig, heeft men bij ge-

foto: Barbara Hellfritz



Getand blauwtje  
(*Meleageria daphnis*)

bruik van Elpro 3 met diafragma 8 een scherptediepte van 7 mm, bij diafragma 11 van 9 mm, en met diafragma 16 een scherptediepte van 14 mm. Van groot belang is het dus om steeds met het kleinst mogelijke diafragma te fotograferen. Dit uiteraard voorzover de belichtingstijd dit toelaat. Afhankelijk van het gedragsspatroon van de vlinder hanteren wij zo mogelijk een belichtingstijd van 1/30 seconde en soms, wanneer de vlinder stilzit, 1/15 sec. Alle risico van bewegingsonscherpte wordt door ons genomen teneinde de maximum haalbare scherptediepte te bereiken. Dit betekent werken met een stevig schouderstatief en een winder met een goed gesloten handgreep. Geen motordrive, deze maakt doorgaans teveel lawaai. En dan: adem inhouden en knippen.

De verleiding is in het begin erg groot om flitsapparatuur te gaan gebruiken om meer licht te hebben waardoor het diafragma kan worden verkleind, met als resultaat: meer scherptediepte. Globaal per bespaarde stop een verdubbeling. Na de eerste resultaten komt men al spoedig tot de ontdekking dat de aanwezigheid van de donkere achtergronden niet de weergave geeft waarop men had gehoopt. Deze weg kan men dus, behalve bij extreme omstandigheden, beter vermijden.

## De filmkeuze

Zelf prefereren wij zonder meer de diafilm boven de negatiefilm. Eerstgenoemde film is meer kleurbestendig en de afdrukken ervan eveneens. Bovendien komt men tot een juistere kleurweerga-

ve. Men kan zelf bepalen van welke opnamen men een afdruk wil hebben. Bovendien kan men veel besparen door de films niet te laten inramen. Dit omdat niet iedere opname bij de vlinderfotografie een geslaagde is. Het materiaal dat wel aan alle eisen voldoet kan men dus zelf selecteren en inramen.

Ten aanzien van de snelheid van de film het volgende. Een snelle diafilm gebruiken om meer scherptediepte te verkrijgen heeft grote nadelen vanwege de grove korrel bij het uitvergroten. Zelf gebruiken wij vrijwel uitsluitend de Kodachrome 64 film voor het vlinderwerk, een film met een schitterende kleurweergave. Zelfs bij 20-voudige uitvergrotingen ziet men geen korrel.

## De opname

En wanneer u dan eindelijk de vlinder in het veld haarscherp in uw zoeker ziet, dan is het zaak om in onderdelen van seconden:

- de ontspanningsknop half in te drukken,
- de belichtingstijd te controleren,
- indien mogelijk het diafragma te verkleinen,
- te controleren of de vlinder niet beschadigd is,
- of de bloem of het blad waarop hij zit gaaf is,
- of er geen storende elementen in het beeld zijn,
- of de sprieten in het beeld vallen en
- of de ogen en de tong goed zichtbaar zijn.

Vanzelfsprekend gaat er bij het bovenstaande nogal eens iets mis. Het is een kwestie van ervaring. Zo mogelijk meer opnamen maken met verschillende diafragma's.

Vlinders op bloemen komen veelal beter tot hun recht op verticale beelden. Zorg er dus voor dat bij de keuze van uw schouderstatief het geheel zodanig is geconstrueerd dat men er zowel horizontale als verticale foto's mee kan maken.

Voorts nog enkele adviezen:

- Wees niet zuinig met uw filmverbruik. Films zijn het goedkoopste onderdeel van uw foto-uitrusting en ze zijn van geringe waarde vergeleken met de tijd en moeite die aan de opnamen worden besteed.
- Benader een vlinder in het veld zeer behoedzaam en zonder onverwachte bewegingen. Let daarbij ook op uw lichaamsschaduw. Wanneer deze over de vlinder valt, is hij snel verdwenen.
- Wanneer een vlinder is weggevlogen doordat u per ongeluk een trilling te weeg hebt gebracht in de plant of de bloem waarop hij zat, wacht dan. In de meeste gevallen komt hij weer terug op dezelfde plaats.

- Let op de planten om u heen zodat deze niet bij het fotograferen worden vertrapt. Indien er storende elementen zijn om tot een goede opname te komen, wacht dan geduldig tot de vlinder een andere volkomen vrijstaande bloem bezoekt.
- Probeer door het draaien van uw toestel tot een zo fraai mogelijke compositie te komen. Bij gebruik van een middellange telelens en een voorzetlens vermijdt men veelal alle storende elementen. Door de opname wat diagonaal te maken verkrijgt men meestal de fraaiste composities.

## De doka

Voor de liefhebber van vlinderfotografie staan vele mogelijkheden open. Men kan een serie opbouwen van dia's en deze via een projector op het scherm brengen. Men kan van dia's goede afdrukken laten maken of men kan dubbel plezier beleven door zelf zijn dia's in eigen doka af te drukken. De fraaiste resultaten bereikt men met rechtstreekse afdrukken op Ilfochrome classic (kunststofbasis, hoogglans) van Ilford Anitec. Dit materiaal munt uit door zijn hoge kleurbrilantie en door kleurbestendigheid. Net als bij de zwart/wit fotografie kan men partijen doordrukken of tegenhouden. Pure handvergrotingen, waarbij men zijn artistieke kwaliteiten kan botvieren. Zo beleeft men bij het afdrukken opnieuw het grote genoegen dat men in het veld bij het maken van de opname heeft beleefd.

## Het conserveren van foto's

Foto's die worden opgehangen en dus aan de invloed van ultra-violette stralen worden blootgesteld, laten wij bij een opklarinrichting plexificeren. Dit geschiedt door de foto achter 3 mm dik glashelder acrylaat te kitten. Acrylaat laat namelijk geen UV-stralen door met het grote voordeel dat de kleuren niet meer verbleken. Het resultaat: "jachttrofeeën" aan de wand, waarbij men iedere keer bij het aanschouwen ervan wordt geconfronteerd een van de meest broze en kwetsbare wezens uit de vrije natuur.